

REMISSVAR

2017-04-21

dnr 5.2.1-2017-95

Miljö- och energidepartementet
103 33 Stockholm

Sámediggi
Sámedigge
Sámediggie
Saemiedigkie

Remissvar avseende Kraftsamling för framtidens energi (SOU 2017:2)

Sametinget i Sverige är både en statlig myndighet och ett folkvalt samiskt parlament. Sametingets syfte är att förbättra de svenska samernas möjligheter som ursprungsfolk att bevara och utveckla sin kultur. Sametinget har tagit del av handlingarna i rubricerat ärende och lämnar följande synpunkter:

7. Energikommissionens förslag och bedömningar

7.2 Förslag och bedömningar för en trygg och hållbar elförsörjning

7.2.1 Energipolitiska mål

Utredningen föreslår att energimyndigheten får i uppdrag att tillsammans med olika branscher formulera sektorsstrategier för energieffektivisering. Där bör intresseorganisationen för samebyarna Samernas riksförbund, SSR, ingå, för att bevaka samebyarnas enskilda intressen för markhushållningen.

7.2.2 Förnybar energi

Utredningen menar att elcertifikatssystem är ett effektivt styrmedel för att få till stånd en ökad andel förnybar energi. Sametinget anser att det även bör utredas om det bör finnas en viss procentsats pengar från elcertifikaten som ska underlätta för samebyar att processa om sina viktiga betesmarker för renarna, eller om det finns andra styrmedel för att underlätta den administrativa bördan för samebyar. I dagsläget upptas en stor tid för styrelsen i en sameby att ingå i samråd och bolagens upprättande av miljökonsekvensbeskrivningar. Eftersom det är staten som sätter upp strategin för förnybar energi och exempelvis vindkraftsverk, tar stora delar av renbetesmarker bör den också betala för sig så att samebyar för de pengarna lättare kan få tillgång till juridisk expertis, som underlättar den administrativa börda som de nu har. Man bör också se över lagstiftningen för att genomföra detta. Generellt har Energikommissionen förbisett renskötselrätten som finns inom renskötselområdet och inte tagit hänsyn till detta.

7.2.7 Överföring

Utredningens förslag är att överföringskapaciteten ska öka och att överföringskapaciteten har stor betydelse givet att stor produktion sker i norra Sverige och efterfrågan finns i landets södra delar. Utredningen menar att med stor sannolikhet kommer nya stora

Cujuhus/adress	Telefodna/telefon	Fákxa/telex
Box 90, 981 22 GIRON/KIRUNA		
Besök: Adolf Hedinsvägen 58	0980 - 780 30 (växel)	0980 - 780 31
e-post: kansli@sametinget.se		
Org.nr.: 202100-4573		www.sametinget.se

vindkraftsanläggningar till stor del att byggas i norra Sverige p.g.a. god tillgång till mark med goda vindförhållanden.

Sametinget anser att man i utredningen inte tagit hänsyn till att inom renskötseområdet belastas markerna av renskötsevrätten. Sametinget är sektorsmyndighet för den samiska kulturen och ska särskilt bevaka rennäringens intressen i samhällsplaneringen. När det gäller rennäringen, renskötelsen bevakar Sametinget riksintressen för rennäringen enligt miljöbalken 3 kap 5 §.

Rennäringsintresset är både ett allmänt intresse enligt miljöbalken 3 kap 5 § och ett enskilt intresse som medlemmarna i en sameby innehar enligt rennärlagslagen (1971:437). Det allmänna rennärlagsintresset innebär att mark- och vattenområden som har betydelse för renskötelsen ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringens bedrivande. Det enskilda rennärlagsintresset sammanfaller ofta med och utgör en förutsättning för det allmänna rennärlagsintresset. En inskränkning i renskötsevrätten får endast göras efter godkännande från den enskilde rättighetshavaren eller genom att regeringen upphäver renskötsevrätt inom ett område med stöd av 26 § rennärlagslagen. Ett tillstånd för en verksamhet enligt 9 kap i miljöbalken får inte stå i konflikt med egendomsskyddade rättigheter enligt 2 kap 15 § regeringsformen. Därutöver finns straffbestämmelser i 94 § rennärlagslagen som rör bl.a. obehörigt avstängande av flyttled eller väsentlig försämring av framkomlighet längs sådan flyttled, obehörig skrämsel av renar samt obehörigt hindrande av renar från att beta på ett område där renskötelse är tillåten. Sametinget anser därför att man i utredningen borde ha haft samråd med Sametinget när det gäller planer inom renskötseområdet.

Sverige har sedan länge anslutit sig till Konventionen om biologisk mångfald, CBD. Enligt konventionen är det fastställt i artiklarna 8j och arbetsprogrammet 10c att förebygga och mildra negativ påverkan på den samiska kulturen samt för att bidra till att uppnå respekt för traditionell kunskap och sedvanebruk. När det gäller en övergripande nationell planering för vindbruk är den huvudsakliga effekten av vindkraftparker renarnas undvikelse och de huvudsakliga konsekvenserna är betesbortfall, minskad betesro, minskad flexibilitet vilket i sin tur leder till bland annat ökad arbetsbelastning, psykisk och fysisk stress samt påverkar relationer mellan grannsamebyar. Konsekvenserna är långtgående och påverkar även kommande generationer vilket i sig strider mot globala mål, Sveriges övergripande mål för miljöpolitiken och miljö kvalitetsmålen.

Erfarenheter från villkor i tillstånd för vindkraftparker visar att det är komplicerat att renskötelse och vindkraftverk ska kunna samverka och att många följdproblem uppstår kring villkoren. Erfarenheterna från olika samebyar visar att konsekvenserna blir större än vad som framkommit i bolagens konsekvensbeskrivningar. Berörda samebyar har upparbetat erfarenhet från vindkraftutbyggnad och de ska tas tillvara. Traditionell kunskap ska likställas med vetenskaplig kunskap och därför ska samernas kunskaper och erfarenheter vägas in vid beslut om tillstånd för verksamheter. Sametinget anser inte att bolagen, exploatörer har de traditionella kunskaperna och erfarenhet som krävs för att bedöma renbetet och dess värde. Vi menar att det utredaren borde ha haft samråd med Sametinget under utredningens gång.

Cujuhus/adress	Telefvdna/telefon	Fåksa/telex
Box 90, 981 22 GIRON/KIRUNA		
Besök: Adolf Hedinsvägen 58	0980 - 780 30 (växel)	0980 - 780 31
e-post: kansli@sametinget.se		
Org.nr.: 202100-4573		www.sametinget.se

Samebyarnas förutsättningar att bedriva en ekonomiskt bärkraftig rennäring får inte äventyras. Vilket i sin tur förutsätter att renarna kan ta sig till och från olika områden. När och hur renarna lämpligast gör detta beror på en mängd yttre faktorer som väderleks- och snöförhållanden, rovdjurstryck, renarnas kondition, betestillgång, personal, störningar från andra verksamheter m.m. Renskötseln bedrivs utifrån renarnas förutsättningar och på renarnas villkor. Renägarna har enligt djurskyddslagen (1988:534) det yttersta ansvaret för renarnas hälsa och måste därför avgöra om, när och hur renarna ska flyttas och vart de ska beta. Renskötseln och den samiska kulturen kan fortleva och bidra till *Generationsmålet* på ett sätt som inte förstör kommande generationer möjlighet att leva ett gott liv.

Miljö kvalitetsmålet *Storslagen fjällmiljö* är ett relevant miljö kvalitetsmål då renskötselns framtid och de samiska traditionella kunskaperna är en förutsättning för att nå målet. Renskötseln i området främjar hållbar utveckling i enlighet med miljö balkens allmänna mål genom ekologiska, sociala, kulturella och samhällsekonomiska hänsynstaganden. Renarna är en del av flera ekosystem och bidrar till att den biologiska mångfalden hålls i balans.

Renskötseln är viktig i Sveriges miljö- och naturvårdsarbete bland annat genom att vara en indikator för grön infrastruktur det vill säga sammanhållna landskap. En välmående och fungerande renskötsel innebär ett sammanhållet och ekologiskt stabilt landskap.

Renskötarna besitter en enorm kunskap genom att följer renar och observerar olika förändringar. Renskötseln tillsammans med de samiska näringarna har även en regionalekonomisk betydelse genom att den skapar sysselsättning i glest befolkade områden. Förutom den direkta sysselsättningen har renskötseln också betydelse för annat näringsliv i renskötselområdet. Dessutom har renskötseln och andra samiska näringar och kultur stor betydelse för regionens kulturella profil och är en tillgång till turistnäringen. Renskötseln skapar även värden som väsentligt överstiger de ekonomiska.

Renskötseln är en anpassningsbar kulturnäring som överlevt många omställningar. Det har dessvärre kommit till en punkt att överlevnaden för den samiska kulturen hotas genom Sveriges mål i energipolitiken om förnybar el och regeringens iver att genom detta ge förutsättningar för kortsiktiga arbetstillfällen som uppbyggnad av parker. Målsättningen lämnar djupa sår i den biologiska mångfalden renarna genom sitt betande så bra förvaltar. Renskötseln påverkas av klimatförändringar genom återkommande vintrar med låsta betesförhållanden av istäckta marklavar och borthuggna lavbärande skogar ska på grund av energipolitiken även betala omställningen till förnybar el. Sametinget anser att de enda kompensationsåtgärder som är möjliga för renskötseln är ersättningsmarker. Sådana finns inte och enligt förarbetena till 3 kap. miljö balken (hushållningsbestämmelserna) ska kompensationsåtgärder inte komma ifråga för renskötsel. Det är en skyddad urfolkskulturnäring som måste finnas kvar, enligt Sveriges åtaganden. Nu måste markerna värderas för vad de ger till den biologiska mångfaldens överlevnad och stora exploateringar av markerna beivras anser Sametinget.

Miljö är tvärgående fråga då samhället och människan är beroende av ekosystemens många tjänster. Vikten av helhetsperspektiv och sektorövergripande synsätt är en förutsättning för både ekosystemtjänster och biologisk mångfald. De samiska näringarna främjar en cirkulär ekonomi och visar vägen till att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och negativ miljö påverkan. Inom renskötseln märks klimatförändringarna redan av bland annat att vädret är mer varierat. Forskningen lyfter fram att konkurrerande markanvändning är en av

Cujuhus/adress	Telefvdna/telefon	Fåksa/telex
Box 90, 981 22 GIRON/KIRUNA		
Besök: Adolf Hedinsvägen 58	0980 - 780 30 (växel)	0980 - 780 31
e-post: kansli@sametinget.se		
Org.nr.: 202100-4573		www.sametinget.se

de faktorer som har störst betydelse för renskötseln och att det även kommer att ha stor betydelse för effekterna av ett förändrat klimat. Vilket innebär att tillgången till olika betesmarker och flexibilitet att nyttja dem vid olika årstider och väderförhållanden är mycket viktigt för renskötselns klimatanpassningsmöjligheter.

Samernas renskötsel är en mänsklig rättighet och det som stadgas i artikel 27 ICCPR, Urfolksdeklarationen, ILO169, Konvention om mänskliga rättigheter och Konventionen om biologisk mångfald ska tillämpas vid den aktuella prövningen.

7.2.11 Genomförande och uppföljning

Utredarens förslag är att det ska inrättas en genomförandegrupp som är sammansatt av representanter från de partier som gjort överenskommelsen om en framtidens energipolitik. Denna grupp bör ha samråd med Sametinget när det gäller renskötselområdet.

Yttrandet har lämnats av Sametingets näringslivschef. Föredragande har varit samhällsplanerare Laila Öberg Ben Ammar.

Lars-Ove Sjajn

Laila Öberg Ben Ammar

Cujuhus/adress	Telefodna/telefon	Fákxa/telefax
Box 90, 981 22 GIRON/KIRUNA		
Besök: Adolf Hedinsvägen 58	0980 - 780 30 (växel)	0980 - 780 31
e-post: kansli@sametinget.se		
Org.nr.: 202100-4573		www.sametinget.se